

Dr. Kiss Árpád

HALÁLÁVAL A MAGYAR TUDOMÁNY olyan egyéniséggel lett szegényebb, aki tudományterületének nemcsak világhírű művelője, elismert szakértője volt, hanem egyben a tudományok egyik hazai alapvetője, szervezője is, kinek támogató figyelmétől kísérve nőttek fel a kémiai tudományok újabb művelői, a fiatal tudósgeneráció tagjai, eredményeikkel maguk is hozzájárulnak a magyar tudomány nemzetközi rangjának növekedéséhez.

Hetvenkilenc éves korában hunyt el. Örökségként több mint fél évszázad tudományos munkásságának gazdag eredményeit, tapasztalatait hagyta tanítványaira, munkássága folytatóra. Dr. Kiss Árpád 1889-ben Sárospatakon született. A középiskolai stúdiumok után az egyetemet Budapesten végezte el, ahol 1912-ben tett középiskolai tanári szakvizsgát. Ez időben már a Budapesti Egyetem III. Kémiai Intézetében dolgozott s napvilágot láttak első tudományos közleményei is.

Az első világháború egyidőre megszakította tudományos kutatásait. 1913-ban bevonult katonának s az oroszországi hadszíntéren harcolva sebesülten esett fogságba. Hadifogsága idején növénypatológus-botanikusként dolgozott Nikolsk-Ussuriskban, az ottani Mezőgazdasági Kísérleti Allomáson és Földrajzi Intézetben. A fogságból 1920-ban került haza Magyarországra s folytatta a háború miatt abbamaradt gázreakciókémiai vizsgálatait a pesti egyetemen.

Közleményeire külföldön is felfigyelnék. Meghívást kap a Leydeni Egyetem Általános és Szerves Kémiai Intézetébe, ahol 1922-24 között adjunktusként három évet dolgozik. Részt vesz a fizikai-kémiai laboratóriumok berendezésében, a hallgatók képzésében. S tovább folytatja tudományos munkáját is. Katalitikus gázreakciók vizsgálatával foglalkozik ezekben az években.

A Kolozsvárról Szegedre költözött egyetem meghívja őt 1924-ben Természettudományi Karára. 1924-ben hazatér s ettől fogva harmincnégy éven át nyugalmába vonulásáig, 1962-ig a Szegedi Tudományegyetem professzoraként fejt ki nagy hatású és maradandó értékű oktató-nevelő és tudományos munkásságot. A szegedi egyetemen eltöltött harmincnégy év alatt 1945 előtt három évig, a felszabadulás után 2 évig volt a Természettudományi Kar dékánja, 1 éven át pedig tudományegyetemünk rektora. Hosszan lehetne méltatni s elemezni egyetemi oktató-nevelő munkásságát. E helyt azonban hadd említsünk csupán annyit: nagyszerű tudása, imponálóan széles körű felkészültsége és tájékozottsága mellett emberi magatartása, következetes egyenessége és szeretetre méltó egyénisége egyaránt alkalmasá tette őt arra, hogy példaképe s avatott nevelője legyen az egyetemi ifjúságnak.

MINDIG NAGY SZERETETTEL foglalkozott tanítványai, munkatársai problémáival, segítette nehézségeik elhárításában, féltő szeretettel támogatta őket tudományos pályájukon, előrehaladásukban. Volt munkatársaival kapcsolata nyugalmába vonulása után is közvetlen és rendszeres maradt egészen haláláig.

Dr. Kiss Árpád tudományos munkássága, választott tudománya a fizikai kémia csaknem minden területére kiterjedt. Reakciókémiai, korróziós, spektroszkópiai kutatásairól több mint 150 dolgozata és közleménye jelent meg kül-

földi és hazai tudományos szakfolyóiratokban, kiadványokban. A Magyar Kémikusok Egyesülete mellett tagjaik sorába választották az amerikai és francia kémikusok egyesületei, valamint a német Bunsen Társaság is. A felszabadulás óta társkiadója és szerkesztője volt a Német Demokratikus Köztársaság egyik kémiai szakfolyóiratának.

Az egyetemről történt nyugalmába vonulása után haláláig teljes energiájával dolgozott a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából tudományos munkásságát, eredményeit összegző nagyszabású művében, amely a spektroszkópia tárgykörének legteljesebb tudományos áttekintését és elemzését kívánta nyújtani. Hogy mennyire a legilletékesebb volt ennek az összegző és egyben alapvető monográfiának a megírására, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy a hasonló témakörben dolgozó tudósok, kutatók gyakran hivatkoznak cikkeikben, dolgozataikban dr. Kiss Árpád vizsgálataira és eredményeire. Bel- és külföldön megjelenő tudományos monográfiák és tankönyvek név- és címjegyzékeiből sem hiányzik neve és legfontosabb munkáinak felsorolása.

MUNKÁSSÁGÁT MINDENKOR nagyra értékelte és elismerte államunk. Tudományos érdemei elismeréseként 1953-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjai sorába választotta. Ugyanabban az esztendőben megkapta a „Felsőoktatás Kiváló Dolgozója” kitüntetést is. 1954-ben Munkaéremrenddel, 1955-ben pedig a Kossuth-díj ezüst fokozatával tüntették ki. Dr. Kiss Árpádot, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagját, a József Attila Tudományegyetem Általános és Fizikai Kémiai Intézetének nyugalmazott tanszékvezető professzorát őszintén gyászolja s emléket megőriz minden volt professzortársa, volt tanszéke minden oktatója, az egyetem és a város, amely négy évtizeden keresztül valóban otthona volt. Emléke él és folytatódik tanítványaiban, munkássága örökösében.

CSÁSZÁR JÓZSEF

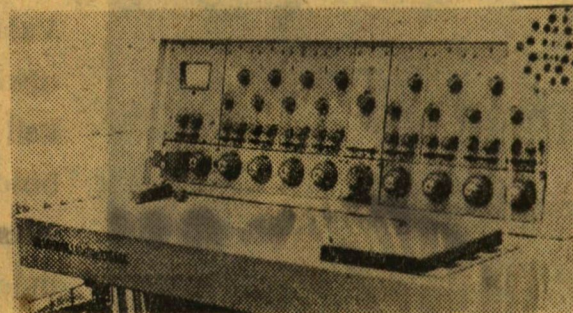
ORVOSI MŰSZEREK BEMUTATÓJA

A SZOTE Gazdasági Hivatala klubhelyiségében állította ki az Elektronikus Mérőkészülékek Gyára legújabb termékeit. A bemutatott berendezések között a gyár egyik legújabb terméke a Biokomb 5. A készülék 5+2 csatornás. A alkalmas a szív, a vérkeringési rendszer és a magzati szívhang vizsgálatára, valamint olyan különleges mérésekre is, mint pl. a narkózis mélységének figyelemmel kísérése. A műszer egyes egységei az építőköcskevel alkalmazásával könnyen és gyorsan cserélhetők. Még hozzá kell tennünk a fenti képhez azt is, hogy viszonylag kis méretű, és így könnyebben szállítható mint a hasonló teljesítményű más készülékek.

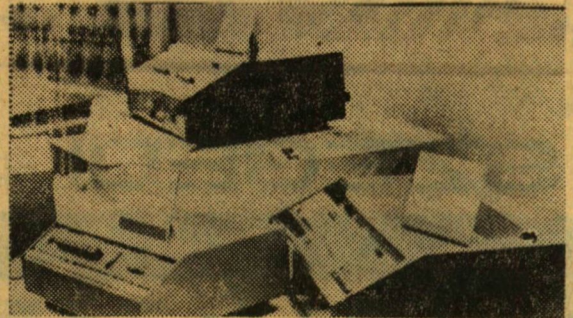
Még folytathatnánk tovább a felsorolást. Olyan műszerekről számolhatnánk be, mint az igen széles sávtartományban működő és sokoldalú foto- és fonostimulátorok, melyeket az ideg- és elmeegógyászat vizsgálatánál hasznosítanak. Az elektroencefalográfok bemutatott típusairól is beszélhetnénk, melyeket szintén a viszonylag kis méret és a korszerű működési mutatók jellemeznek.

A dicséretnek mellett — amelyek nagyon is indokoltak voltak — meg kell állapítanunk azt, hogy a bemutatónak volt egy hiányossága is. A kiállított műszerek igen jól használhatók ugyan a klinikai gyakorlatban, viszont a kutató munkában már kevésbé.

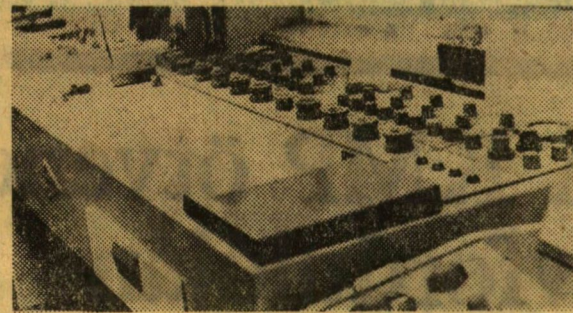
Mivel hasonló szintű diagnosztikai műszereket eddig csak tőkésországo kból lehetett beszerezni, komoly vásárlási szándékkal jelentkezett az Orvostudományi Egyetem. A berendezések egy része mintegy december közepéig a gyakorlatban vizsgázzák a klinikákon.

Az Elektronikus Mérőkészülékek Gyára 8 csatornás, modern, a korábbi típusoknál kisebb elektroencefalográfja.

A gyár új gyártmányú foto- és fonostimulátorát a korábbinál szélesebb működési sávtartomány és a sokoldalú felhasználhatóság jellemzi.

Kiseb helyen is felállítható s jól használható a gyár 4 csatornás elektroencefalográfja.

Elsőévesek matematikai versenye

A TTK KISZ-szervezete és a Bolyai Társulat az elmúlt tanév második felében **matematikai feladatmegoldó-versenyt rendezett az elsőéveseknek.** Bár ez nagy terhet rótt a résztvevőkre — heti-9 feladatot kellett megoldaniok két hónapon keresztül — végeredményben eredményes és sikeres volt. Az idén is meghirdették a pontversenyt, két csoportban, első- és másodikéveseknek. Sajnos, az „Idősebbeknél” a III. hét után már csak két versenyző adott be megoldásokat, és így a verseny befejeződött a következő végeredménnyel:

1. Dombi József,
 2. Daróczy Bálint,
 3. Bakó Attila,
 4. Sipos Mihály,
 5. Soós Klára.
- Az elsőéveseknél még öt résztvevő áll a benevezett 16-ból. Ezek sorrendje:

1. Dombi László	20
2. Szabó Zoltán	20
3. Piros Mihály	15
4. Scháb Margit	13
5. Baróthy Béla	12

ponttal. Az érdeklődés lanygulása azt bizonyítja, hogy ebben a félévben a ver-

seny nem sikerült jól. Ez várható volt, hiszen egyrészt a másodévesek a múlt félévben igen komolyan, csaknem teljes szabad idejük feláldozásával vették részt, másrészt az elsőéveseket is igénybe veszi az egyetemi életbe való beilleszkedés, az új tanulási módszer kialakítása. Megfontolandó: érdemes-e az ötletet ilyen sematikus módon alkalmazni, és nem lett volna-e a versenynek valamely más formája (pl. egy- vagy kétfordulós zárthelyi) való megrendezése célszerűbb.

Alapítvány hallgatóknak

A József Attila Tudományegyetem a Tanácsköztársaság 50. évfordulóján örökös díjat alapít azon hallgatók részére, akik egyetemi tanulmányi idejük alatt a népművelési és kulturális munkában élénkjárnak és emellett tanulmányaik során jó előmenetelt érnek el. A díjat — az egyetemi KISZ-bizottság javaslata alapján — a rektor adományozza azon hallgatóknak, akik a fenti feltételeknek megfelelnek. Az egyetem rektora a Magyar Tanácsköztársaság 50. évfordulóján a kitüntetetteknek a díj odaítéléséről szóló oklevelet és személyenként 500 Ft jutalmat ad át.

DR. GAZDAPUSZTAI GYULA

November 14-én kora délután terjedt el a megrendítő hír az Ady téri egyetemi épületben s annak falain túl, hogy dr. Gazdapusztai Gyula docens, a történettudomány (régészet) kandidátusa, a József Attila Tudományegyetem ókori történelmi és régészeti tanszékének vezetője tragikus hirtelenséggel meghalt. Egy nappal később töltötte volna be fájdalmasan rövidre szabott életének harminchetedik esztendőjét.

Emlékét azok a tanítványok örököltik tovább elsősorban, akikben ő plántálta el az emberi társadalom óskora kutatásának lelkes szeretetét s az óso tudományának korunk technikájától is gazdagított szakértelmét: ritkán kopácsolódik össze olyan buzgó, szakmájáért valóságosan rajongó kollektíva az egyetemen, mint amilyenné az elhunyt avatott irányításával fél évtized alatt a régészeti tudományos diákkör formálódott.

Gazdapusztai Gyula emlékét tartják fenn régmúlt idők ama tárgyai is, amelyeket ő, a fáradhatatlan, magát a terepen igazán otthon érző ásatió

ébredtet fel a földtakaró alatti évezredek álmukból, s amelyek most múzeumok kiállítási polcain, tudományos és tudomány-népszerűsítő írások ábráin vallanak a kőkor, rézkor, bronzkor, korai vaskor letűnt emberéről.

Órzi az elhunyt emlékét az a negyven tudósközlemény is, amely tollából itthon és külföldön napvilágot látott, illetőleg nyomtatás alatt áll, s amely az életmű tragikus hirtelenséggel félbeszakadása ellenére is számos értékes kérdéscsoporttal, összefüggés-felismeréssel és problémamegoldással segíti elő az emberiség távoli múltjának a feltáráására törv erőfeszítések sikerét.

Tanítványai, ásatai, közleményei Gazdapusztai Gyula emlékezetének igazi örökösei. Ez a rövid megemlékezés csak egy-két olyan tulajdonságát villanthatja fel a szegedi egyetemi oktatók és ifjúság széles körei előtt, amelyeket az évekig az elhunyt legközvetlenebb közelében élő és dolgozó munkatárs különösen jellemzőnek s egyben példaadónak talált. Ilyen volt a mélyreható hivatásteret, a korai gyermekkorától az elmúlásig tartó odaadás az archeológia ügye iránt. Mikor e sorok írója harmadéves hallgatóként először vett részt ásataon mint a szegedi egyetemi régészeti szeminárium tagja, egy hét esztendő kisfiú csodálkozott rá a makói Vöröskereszt-domb földjéből előbukkanó kőzskori temetkezés

agyagedényeire. A kutató árok tükait kíváncsian leső kisfiú Gazdapusztai Gyula volt, akiben a gyermekkori érdeklődés idővel életre szóló elkötelezettséggé érett: harminc év múlva még a vég kezdete előtti napokon is az ásata munkájába merült. A másik vonás, amelynek még olyan rövid megemlékezésben is ott a helye, a kommunizmus ügyével való összeforrottság. A Magyar Tanácsköztársaság hívéül szegődött apa és annak a proletárdiktatúrát verbejojító fehér terror idején a Szovjetunióba emigráló testvére — ők jellemzik azt a családi környezetet, amely a Horthy-korszak közepén született Gazdapusztai Gyula gyermekévének légkörét adja. S ő egyénisége kibontakozásától fogva hűnek bizonyul 1919 hagyományaihoz. Alig éri el a nagykorúságot, máris a párt tagja. 1956 komor napjaiban a hódmezővásárhelyi pártbizottság őrzésére fog fegyvert. A leningrádi Ermitage-ban töltött aspiránsi évek alatt a szovjet pártélet tapasztalataival gazdagodik. Egyetemünkön évekig a bölcsészettudományi kari MSZMP-szervezet vezetőségében dolgozik mély felelősséggel.

Ha hívek akarunk maradni — sajnos túl rövid — élete örökségéhez, azon kell igyekeznünk, hogy a régészet tudománya egyetemünkön tovább fejlődjön, s szaktudás és politikai meggyőződés egybeforrjon.

SZÁDECZKY-KARDOSS SAMU

